

KULTUR

Kulturchef Lisa Irenius lisa.irenius@svd.se, Biträdande kulturchef Anders Q Björkman anders.q.bjorkman@svd.se
 Kritikredaktör Anna Ångström scen@svd.se, Litteraturredaktör Madelaine Levy litteratur@svd.se
 Redaktör för kulturdebatt Elsa Westerstad kulturdebatt@svd.se, Konstredaktör Clemens Poellinger konst@svd.se
 Filmredaktör Elias Björkman film@svd.se, Skivredaktör Knut Brunnberg musik@svd.se

Utdrag ur Patrik Lindenfors bok "Det kulturella djuret" publiceras som sommarläsning i SvD denna sommar. Foto: Simon Rehnström

Fakta | I SvD i sommar

■ Utdrag ur Patrik Lindenfors bok "Det kulturella djuret" publiceras som sommarläsning i SvD.

■ Ett antal delar har tryckts i tidningens pappersupplaga, men ännu fler delar publiceras digitalt på: svd.se/om/manniskan--det-kulturella-djuret.

Det kulturella djuret. Vår hjärnas myrstack ger oss personligt ansvar

Personliga egenskaper är inget vi väljer, utan något vi får – men med den hjärna och den programmering vi har tilldelats följer också ett personligt ansvar. Merete Mazzarella läser en bok som resonerar om språkets uppkomst och punkterar rasistiska teorier om skillnader i IQ.

Litteratur | Sakprosa

Det kulturella djuret. Om människans evolution och tänkan-dets utveckling. av Patrik Lindenfors 284 S. ORDFRONT

Merete Mazzarella

litteratur@svd.se

Knappast är jag ensam om att provoceras av baksidestexter som utlovar att den bok jag håller i ska lära mig "allt" om något – i det här fallet om "den biologiska och kulturella evolution som gjort oss till dem vi är i dag". Särdeles ödmjuk är Patrik Lindenfors inte heller, men ofta upplysande och tankeväckande, ibland rentav njutbar.

Också – ska det tilläggas – för

en renodlad humanist som jag, som behövde läsa definitionen för "heritabilitet" tre gånger för att förstå varför det inte är det samma som "ärfthet".

En central fråga är den om viljans frihet. Personliga egenskaper är inget vi väljer utan något vi får, betonar han, och eftersom vi alla har mer eller mindre utvecklade drag av de egenskaper som leder till diagnos börjar han med att titta på psykiska störningar.

Här kan det av bara farten bli väl hurtigt som när han talar om kopplingen mellan schizofreni och kreativitet: "Det gäller bara att inte få för många och kraftiga psykoser så att man blir utslagen och inte kan fungera i samhället." Konstigt – eller kanske bara för kortfattat – låter också: "För inställningen till invandring och

abort fanns en stor genetisk förklaringsgrad."

Alldeles utmärkta är däremot resonemangen om heritabilitet – "variationen i en egenskap i en population som kan förklaras av gener" – som punkterar den rasistiska teorin att skillnader i IQ skulle vara orsaken till att vissa länder är fattiga och andra rika. Heritabiliteten för egenskaper som IQ är nämligen i princip alltid uträknad på data från västerländska samhällen, så den enorma skillnaden mellan fattiga och

Det som gör djupast intryck är i själva verket enskilda iakttagelser.

rika länder är inte beaktad. Eller som det heter i Siddharta Mukherjees bok "Genen": "Om ett barn utsätts för fattigdom, hunger och sjukdom utövar dessa variabler ett dominerande inflytande på intelligenskvoten. Gener som kontrollerar IQ kan bara bli betydelsefulla när dessa begränsningar avlägsnas. Det finns knappast ett mer övertygande argument för jämlikhet."

Givande är vidare resonemangen om språkets uppkomst genom den för människan specifika förmågan att särskilja och minnas sekvenser. Den kända bonobon Kanji kunde just jämt skilja mellan "kittla Kanji" och "Kanji kittla" medan människan hanterar ord som bara har betydelse i relation till andra ord.

Men när den kulturella utvecklingen även den betraktas i evolutionens ljus blir resultatet tyvärr trivialt: det som segrar – heter det – är det som har en funktion och det folk tycker om. Lindenfors gör det dessutom väl lätt för sig när han lättvindigt – för att inte säga arrogant – avfärdar religion

med Yuval Hariris term "en gemensam fiktion".

Det som gör djupast intryck är i själva verket enskilda iakttagelser och reflexioner. Att hjärnan liknar en myrstack: de många nervcellernas sammanlagda funktion motsvarar den kollektiva effekten av de enskilda myrornas beteende och kommunikation med varandra. Att den tekniska utvecklingen länge var extremt långsam: från de enklaste stenxororna gick det åtta eller nio hundra tusen år utan nämnvärda framsteg. Att människans hjärna de senaste 20 000 åren tappat volym motsvarande storleken på en tennisboll. Att övergången från jägare och samlarstadiet till jordbruk till en början innebar ökad svält och kortare livslängd. Att förändrad näbbstorlek hos mellandarwinfinkar på Galapagosöarna är ett åskådligt exempel på evolution.

Och svaret på frågan om viljans frihet?

Att vi med den hjärna och den programmering vi fått också har ett personligt ansvar.

Det kunde ha varit värre. ■